

[Електронний ресурс] / С.В. Міщенко // Вісник Київ. нац. університету ім. Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. – № 10(175). – С. 40–45. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2015/175-10/7>.

Компанієць М.В.

студент магістратури;

Кисільова І.Ю.

*кандидат фізико-математичних наук, доцент,
Запорізький національний університет*

МЕТОДИ РОЗРАХУНКУ РЕЗЕРВА НЕЗАРОБЛЕНИХ ПРЕМІЙ (РНП)

Формування страхових резервів завжди характеризувалось підвищеною складністю, оскільки майбутні виплати, які відображаються як розмір страхових резервів, мають ймовірностну природу. Невідомими є як момент (і сам факт) настання збитку, так і розмір страхової виплати, що накладає обмеження на точність розрахунку страхових резервів.

Вдосконалення методів розрахунку резервів з ризикових видів страхування на сьогодні є найбільш гострою проблемою для страхового ринку. Адже фінансова стійкість страховика залежить в значній мірі від страхових резервів, точніше від правильно сформованого обсягу. Підвищення ефективності управління вітчизняними страховими компаніями пов'язано із вдосконаленням методів розрахунку страхових резервів. Найважливішими з них є резерв незаробленої премії, резерв заявлених, але неурегульованих збитків, резерв збитків, що відбулися, але не заявлені, резерв катастроф.

Резерв незароблених премій (РНП) – це частина нарахованої страхової премії (внесків) за договором, що відноситься до періоду дії договору, який виходить за межі звітного періоду (незароблених премій), призначена для виконання зобов'язань із забезпечення майбутніх виплат, які можуть виникнути в наступних звітних періодах [1, с. 190–191].

Засоби РНП призначені для виконання ще не виконаних або виконаних не до кінця страхових зобов'язань, коли відомо лише те, що в залишився після звітної дати термін дії договору страховий випадок може статися. Таким чином, резерв незароблених премії є грошова оцінка майбутніх зобов'язань страховика за страховими випадками (збитків), які можуть відбутись в майбутніх періодах.

Резерв незароблених премій розраховується окремо по кожній обліковій групі договорів. Сумарне значення РНП для всієї страхової організації визначається підсумовуванням РНП, розрахованих за всіма діючими договорами всіх облікових груп.

На наш погляд, резерв незароблених премій є не резервом, а статтею, яка розділяє облік надходжень страхових внесків між суміжними звітними періодами. Таким чином, саме РНП є основною частиною тимчасово вільних коштів страховика, які можуть бути інвестовані, на відміну від інших резервів, існування яких носить більш краткосрочний характер, який визначається терміном розгляду виплат по страховому випадку, який відбувся або спрямовані на певні попереджувальні заходи.

Для визначення справжнього розміру резерву незаробленої премії існують різні методи. При виборі тієї чи іншої методики розрахунку резерву незаробленої премії необхідно враховувати такі чинники: вид страхування, термін дії договору страхування, рівень збалансованості страхового портфеля, рівномірність розподілу ризику. Береться до уваги також періодичність сплати премій за укладеними договорами страхування.

Відповідно до Закону України «Про страхування» [2] страховики використовують єдиний спрощений метод розрахунку резерву незароблених премій – метод плаваючих кварталів, а саме: сума надходження страхових платежів в першому кварталі множиться на одну четверту, в другому – на одну другу, в останньому кварталі розрахункового періоду – на три четвертих, одержані добутки додаються. У практиці страхування компанії використовують кілька методів визначення розміру резерву незаробленої премії [1, с. 191–192]:

- метод $1/365$ (метод «pro rata temporis»);
- методи $1/4$; $1/8$; $1/12$; $1/24$ («паушальні» методи);

– методи 40%; 36%.

Методи формування цього резерва сильно впливають на створення джерел інвестування в економіку. Як відомо, одним з методів розрахунку $R_{\text{НП}}$ по першій групі страхових договорів (страхування майна, відповідальності, життя) є метод «36 процентів», який, потребує коригування.

Згідно загальноприйнятій методиці, розрахунок резерва незароблених премій методом 36% здійснюється від внесків-брутто. Тариф-брутто розділяється на дві частини: 72% – нетто-ставка; 28% – навантаження. Таким чином, половина нетто-ставки дорівнює 36% брутто-ставки. Аналіз структури тарифів вітчизняних страхових компаній по різним страховим продуктам показав, що на практиці розмір навантаження не завжди дорівнює 28% та може складати від 23% до 50% в залежності від виду страхування. Виходячи з цього, величина резерва у вигляді 36% від брутто-ставки може складати від 47% до 58% від нетто-ставки.

Такий розбіг значень, на наш погляд, знижує достовірність результатів аналізу резервів, у зв'язку з чим можна запропонувати здійснювати такий розрахунок від нетто-премії, множуючи її на 50%. При сучасних методах врахування резерва з використанням інформаційних технологій розділення нетто-премії від навантаження автоматизоване, у зв'язку з чим запропонований метод розрахунку $R_{\text{НП}}$ забезпечує формування страхових резервів в розмірах, які дозволяють підтримати фінансову стійкість страхової компанії без зайвого резервування.

Розглянемо альтернативний метод розрахунку резерва незароблених премій із врахуванням інфляції [4].

Нехай T_0 – базова страхова премія, i – ставка прогнозованої інфляції (на наступний після звітної дати квартал), тоді річна ставка інфляції $i_{\text{річна}}$, яка відповідає квартальній $i_{\text{кв}}$, може бути отримані з рівності $(1+i_{\text{річна}}) = (1+i_{\text{кв}})^2$. Тоді, якщо на звітну дату договір діяв n днів, а весь термін страхування 365 днів, то резерв незаробленої премії за таким договором визначається так:

$$PHП = T_o \frac{(1 - i_{річна}) - (1 + i_{річна})^{n/365}}{i_{річна}}. \quad (1)$$

Якщо договір до моменту формування резерва діяв впродовж квартала або більше, то необхідно врахувати інфляцію за минулий період (її фактичний розмір відомий, і використати для розрахунку РНП комбіновану ставку:

$$i_{річна} = (1 + i_{до})(1 + i_{п}) - 1, \quad (2)$$

де $i_{до}$ – показник інфляції за період фактичної дії договору; $i_{п}$ – показник інфляції за період дії договору, який залишився.

Отже, рекомендації щодо застосування альтернативних методів розрахунку розміру страхових резервів носять конкретний практичний характер та покликані допомогти страховикам грамотно сформуванати достатній обсяг страхових резервів для виконання зобов'язань.

Список використаних джерел:

1. Александрова М.М. Страхування : Навчально-методичний посібник. Київ : ЦУЛ, 2002. 208 с.
2. Закон України «Про страхування» від 7 березня 1996 року № 85/96-ВР. URL: [http://www.dfp.gov.ua/65.html?&tx_ttnews\[pointer\]=1&cHash=bae5ea2f1f](http://www.dfp.gov.ua/65.html?&tx_ttnews[pointer]=1&cHash=bae5ea2f1f) (дата звернення: 05.06.2021).
3. Быстров А.И. Методика анализа и совершенствования механизмов расчета страховых резервов. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/metodika-analiza-i-sovershenstvovaniya-mehanizmov-rascheta-strahovyh-rezervov/viewer> (дата звернення: 05.06.2021).